

OBRAZ PRVNÍ

Vzpomínáte si ještě, jaký byl váš první kontakt s divadlem?

Měl bych říct, že ke zlomu v mém životě, nikoliv snad přímo k divadlu, ale vůbec ke zlomu od věcí technických k věcem humanitním, došlo někdy, když mi bylo dvanáct třináct let. V té době jsem byl ovšem velmi sebevědomý, takže jsem psal filozofické knihy o smyslu světa a podobně. Ale na rozdíl od některých svých přátel, kteří se přikláněli k vědě a technice, já se přikláněl k umění, ačkoliv jsem to tehdy nijak zvlášť nerozlišoval. Nemohl jsem chodit na gymnázium, do normální školy, byl jsem zaměstnán jako laborant, ale v té době jsem už začal psát básně. Jelikož jsem nechtěl na vojnu a uhýbal jsem, jak se dalo, tak nakonec, když jsem

se nedostal na humanitní obor, udělal jsem zkoušku na jedinou školu, která byla ochotna mě přijmout. Byla to Vysoká škola dopravní, dnes pořád sice ještě existuje, ale přesunula se do Košic. A na ní jsem studoval na katedře automobilové dopravy. Jenomže mě to strašně nebavilo, tak jsem to po dvou semestrech vzdal a radši jsem šel na tu vojnu.

Pokud si vzpomínám, dělal jste také zkoušky na AMU.

Ano. Před vojnu i během vojny jsem se snažil dostat se na FAMU nebo na DAMU, ale z kádrových důvodů mě nevzali. Zvláště na filmové fakultě, kde všichni věděli, že můj strýc spoluzakládal českou kinematografii, to považovali za naprostý handicap a bylo naprosto vyloučeno, aby mě přijali. Vzpomínám si, jak mi volal tehdejší rektor AMU, gratuloval mi, jak jsem hezky obstál u zkoušky, a zároveň mi vyřizoval, že mě nemohou přijmout. Říkám to jen proto, abych zdůraznil, že tehdy jsem už zcela jasně začal tíhnout k divadlu a filmu. Filmu se tenkrát mohl věnovat jen ten, kdo vystudoval FAMU. Pak se mohl stát asistentem režie, potom pomocným režisérem a nakonec eventuálně režisérem, což bylo štěstí, které potkalo jen málokoho. To nebylo jako dnes, že kdo má patnáct milionů, natočí

film. Tehdy bylo velmi těžké se k filmu dostat, takže jsem nakonec na film rezignoval a v důsledku toho jsem se asi nějak přiklonil k divadlu, k němuž jsem se ovšem paralelně dostal i jinak.

Na vojně?

Ano. Sloužil jsem v 15. motostřelecké divizi v Českých Budějovicích u ženijního praporu. Tehdy se velmi okázale podporovala v armádě kulturní činnost, a kdo se jí věnoval, měl nejrůznější výhody. My jsme toho ihned s přítelem a spoluvojákem Karlem Bryndou využili a založili jsme divadelní soubor. S Karlem jsme se poznali na vojně, skamarádili se a táhli jsme to spolu celou vojnu. Z něj se nakonec stal regulérní divadelník a jeden čas byl dokonce ředitelem Horáckého divadla v Jihlavě. Vznik toho divadelního kroužku měl za následek, že jsme byli uvolněni z nekonečných výcviků a vojenských povinností. Secvičili jsme hru Pavla Kohouta *Zářijové noci*, ve které jsem hrál roli nadporučíka Škovránka. K tomu se váže dobrá vzpomínka. Byli jsme kdesi na cvičení a stavěli jsme pontony. V jednu chvíli si mě zavolal náš velitel roty, jistý nadporučík Bašta, do svého stanu a řekl mi – protože naše divadlo viděl:

„Havel, vy jste hrál toho Škovránka tak přesvědčivě, že jsem zjistil, kdo vlastně jste. Vy jste takový Škovránek!“

A stihnul mě trest za to, že jsem Škovránek, protože to byla záporná postava té hry, takový kariérista. A z toho trestu jsem se zaradoval, neboť ten trest spočíval v tom, že kromě všech těch věcí, ruksaku, samopalů a podobně, jsem nemusel na pochodech tahat pancéřovou pěst.

Já jsem byl předtím pancéřovník, což znamenalo, že jsem na pochodácích musel nosit navíc dalších deset kilogramů zátěže. A protože ten velitel si myslel, že nosit pancéřovou pěst je pro každého vojáka čest, tak mě té „cti“ zbavil a pro mě to ve skutečnosti znamenalo obrovskou úlevu. To byl následek jeho zážitku z našeho divadelního představení, což bylo pravděpodobně první a poslední divadelní představení, které nadporučík Bašta v životě viděl. Ale musel se na ně jít podívat, když už to dva vojáci z jeho rotý dali dohromady.

I pro mě to byl vlastně první kontakt s divadlem. Osvědčilo se to, a tak jsme se s Karlem rozhodli, že si napíšeme hru sami. Že bude zajímavá tím, že nebude z prostředí důstojníků, jako byly *Záříjové noci*, ale z prostředí obyčejných vojáků, protože tehdy žádná taková podobná hra neexistovala. A tak jsme sepsali takovou lehounce socialisticko-realistickou

hru, která však byla zároveň poněkud kritická. Nazvali jsme ji *Život před sebou*. V podstatě šlo z naší strany o žert. Nicméně jsme ji nastudovali a ona začala mít úspěchy a postupně vyhrávala různá divizní kola, až jsme se dostali na přehlídku vojenských divadel do Mariánských Lázní, kde jsme strávili týden krásného života. Jenomže mezitím si na nás tak trošku posvítili, zjistili, kdo jsme, a začali trošku chápat, že si z nich děláme legraci. Vzpomínám si, že nás postavili před takový soudní tribunál. Zasedli v něm všichni kulturní důstojníci z ministerstva a z velitelství a veřejně tu naši hru odsoudili, že je protiarmádní, že nedostatečně zdůrazňuje vedoucí úlohu KSČ a takové podobné blbosti. My jsme se tomu smáli, ale tím naše vojenské divadelní dobrodružství skončilo.

Pro mě to byl první fyzický kontakt s divadlem.

Kromě Karla Bryndy jste se na vojně seznámil i s dalším divadelníkem, jenž vás nakonec provázel celým vaším životem.

To je pravda, na vojně jsem se poznal i s Andrejem Krobem a stali se z nás nerozluční přátelé. Později nám Krob doporučil i Hrádeček, který jsme koupili na jeho radu, protože on má chalupu naproti přes údolí, a když byl někdy

kolem roku 1967 Hrádeček na prodej, tak nám to dohodil. Takže jsme nejen přátelé, ale i sousedé, a navíc Andrej Krob režíroval řadu mých her.

On s vámi dělal i to divadlo s Karlem Bryndou?

Ano. Myslím, že v naší hře hrál nějakou podřadnou roli. Na vojně jsou, jak známo, většinou jenom kluci, ne holky. A nám šlo navíc o to, aby se při zkouškách ulilo co nejvíc kamarádů. Takže jsme napsali hru, ve které bylo patnáct mužských postav a jedna ženská, kterou hrála dívenka, jež za námi docházela z města. A jednu tu mužskou roli hrál právě Andrej Krob.

Váš vztah k divadlu však souvisel bezprostředně s tím, co tomu předcházelo, s vaším vztahem k literatuře, ke knihám, ke kultuře obecně.

Ano, to je pravda. Já jsem od dětství psal. Už v obecné škole jsem nakreslil jakýsi komiks. Ještě jsem ani neuměl pořádně psát a vytvořil jsem to jen takovým velkým hůlkovým písmem. Pořád jsem tíhl k humanitním vědám a k umění, maloval jsem, kreslil, ale vůči divadlu jsem se nijak nevyhraňoval. To nastalo mnohem později, po návratu z vojny.